

MEZI MLÝNSKÝMI KAMENY ANEB KNIHOVNA PO VÝCHODOČESKU

Svobodová Eva, Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové

V roce 2007 se v České republice ve stavebnictví proinvestovalo 511 miliard korun¹. Úctyhodná částka. Kolik z toho bylo určeno na objekty pro kulturu, jsem se nedopátrala, zřejmě jen nepatrný zlomek. Snad právě proto poutá každý stavební počín pro kulturní účely takovou pozornost. Mediální zájem o knihovnu v Hradci Králové je značný, byť ve většině případů jen na lokální úrovni. Stavba svým pojetím, svou fasádou (ona vlastně žádnou nemá) a délkou stavebních prací provokuje jak místní obyvatele, novináře, regionální politiky, tak i architekty. Otázkou zůstává, zda je skutečně tak velkým architektonickým zásahem do Gočárova a Kotěrova města, nebo je reakce lidí pouze odmítáním nového, zvláštního a provokujícího. Převážně negativní emoce se nesou internetem i tiskem. V Hradci je nová budova knihovny vděčným tématem rozhovorů v místní dopravě, v kadeřnictví, restauracích i obchodech. Možná je to i proto, že stavbu od samého počátku provázejí problémy s financováním, nevyjasněnost majetkových vztahů a vyhocený vztah s architekty.

Všechno začalo v roce 1994. Usnesením vlády č. 138/1994 a č. 280/1994 bylo schváleno převedení budovy bývalé synagogy z majetku SVK do majetku pražské židovské obce. V příloze posledně zmíněného dokumentu je uvedeno: „*Pokud by měl být předmětem převodu vlastnictví nemovitý majetek, který převádějící organizace ke své činnosti potřebuje, je zapotřebí uvažovat především o poskytnutí náhradní nemovitosti z vlastnictví státu*“. V našem případě se žádná odpovídající náhradní nemovitost nenaskytla, a proto začalo vedení knihovny jednat s Ministerstvem kultury ČR o poskytnutí finančních prostředků na výstavbu nové knihovny. První investiční záměr byl vypracován a odeslán na ministerstvo kultury 23. 11. 1998. Ještě v tomtéž roce byla firmou S.projekt plus, a.s. Zlín vypracována zastavovací studie. V této době také probíhala jednání s Úřadem města Hradec Králové o poskytnutí vhodného pozemku. Závažným dokumentem, který ovlivnil celou další přípravu, bylo Usnesení č. 1324 Poslanecké sněmovny z 29. schůze z 5. 12. 2000, kde bylo schváleno v rámci pozměňovacích návrhů

¹ <http://www.sps.cz/statistika/statistika.asp>

8,5 mil. Kč na výstavbu nové SVK v Hradci Králové. Dne 2. 5. 2001 jsme v zasedací místnosti SVK uspořádali pracovní setkání k podpoře výstavby nové budovy knihovny. Zúčastnili se jej čelní představitelé kraje, města a vysokých škol, kteří podepsali společné prohlášení o tom, že nová knihovna v Hradci je více než žádoucí. 31. 7. 2001 byl vydán Registrační list projektu s názvem „Knihovnicko-informační centrum U Přívozu“ (jedná se skutečně jen o název projektu, nikoliv o název budovy, či knihovny) s celkovým rozpočtem 394, 5 mil. Kč.

Díky výše uvedeným usnesením a vydáním registračního listu byla na sedm následujících let rozehrána partie pro jednu knihovnici, Ministerstvo kultury, Královéhradecký kraj, architektky a stavební firmu. Investorem stavby se stala SVK, tehdy ještě zastoupená ředitelem Josefem Vlčkem, který po půl roce odešel do penze.

Ministerstvo kultury jako poskytovatel dotace schvalovalo veřejné zakázky, smlouvy s dodavateli a dávalo povolení k proplácení faktur. Samotný koloběh dokladů mezi Hradcem Králové a Prahou průběh prací podstatně zdržoval, bez příslušného razítka však banka žádnou fakturu neproplatila. Pozdě uvolňované peníze, jejich přesuny z roku na rok a „půjčky“ jiným kulturním institucím byly nedílnou součástí finanční reality. Nakonec ministerstvo kultury rozhodlo z důvodu nedostatku financí o prodloužení celé akce o jeden rok.

Prvního července 2001 vstoupil do hry Královéhradecký kraj jako zřizovatel SVK, který v její zřizovací listině stanovil, že „organizace je oprávněna nabývat majetek a věci pouze do vlastnictví kraje“. Přesto fakt, že získá prostřednictvím SVK budovu v hodnotě 394,5 mil. Kč, vyvolal na začátku roku 2008 u krajských politiků rozpaky a knihovna ještě 15. července, kdy píše tento článek, stojí majetkově nezařazena. Nikdo jí nechce a stavební úřad „neví“, na koho má vypsát kolaudační rozhodnutí.

Stavbu jako takovou provázely i další nepříznivé okolnosti. V roce 2004 došlo ke změně DPH z pěti na devatenáct procent a toto zvýšení nebylo ve státní dotaci nijak kompenzováno, jednalo se asi o 40 mil. Kč. Úspornými opatřeními a především včasným zásahem při zpracování dokumentace pro územní rozhodnutí, kdy došlo ke zmenšení stavby, se podařilo udržet rozpočet v přijatelných mezích. V současnosti nám chybí pouhých 15 mil. Kč. Ani ministerstvo kultury ani kraj nechtějí zbývající prostředky poskytnout.

Nepochopitelní a neuchopitelní pro mě byli a zůstávají architekti a generální projektant. Celou dobu projektování a stavby jsem s nimi nenašla společnou řeč. Obavy, že anonymní architektonickou soutěž mohou vyhrát mladí a nezkušení architekti, se potvrdily. Vítězný tým už sice měl na svém kontě první cenu za architektonický návrh nové budovy Státní technické

knihovny, nicméně tím se jen jeho členové utvrdili ve své výjimečnosti a neomylnosti. Naše knihovna byla jejich první velkou stavbou, a protože jim opravdu chyběly zkušenosti, objevilo se v projektu několik nerealizovatelných prvků (membránové světlíky, nedělené velkoformátové prosklené stěny, venkovní látkové žaluzie a kruhová okna s jedním pantem), které byly reklamovány jako vady projektu a nakonec vyřešeny správcem stavby po konzultaci s generálním dodavatelem. Kapitolou samou o sobě byla technologie probarveného betonu. Zjistilo se, že žádná betonárka v Česku nezaručí i při precizním dodržování stanovené technologie stejný odstín jednotlivých dodávek betonové směsi. Náhradní variantou bylo opatřit pohledový beton červeno-oranžovým nátěrem. Barevnost lazury se zkoušela tři měsíce na k tomu speciálně postavené stěně, která se pak ještě využila k odzkoušení ostění kruhových oken. Spíš než na stavbě jsem si chvílemi připadala jako ve stavebním vývojovém středisku. Nakonec komise renomovaných architektů usoudila, že kvalita venkovního pohledového betonu je velmi vysoká a zaslouží si, aby ji kolemjdoucí obdivovali v její šedé přirozenosti. Ještě dnes se drtivá většina hradeckých občanů domnívá, že se ke knihovně dostaví četa natěračů, kteří se o barvu budovy postarají. Nikoliv, zůstane šedá. Budova je opatřena bezbarvou lazurou a do určité výše opatřena velmi drahým antigrafiti nátěrem. Přestože se konfliktům snažím většinou vyhnout, s architekty jsme došli tak daleko, že jsem s nimi odmítla uzavřít smlouvu na autorský dozor na interiérové vybavení. Nechtěli vzít v potaz účelnost a praktičnost nábytku. Neshody vyústily ve stížnosti, které opakovaně posílali na ministerstvo kultury, hejtmanovi, primátorovi, hlavnímu architektovi města a na stavební úřad. Ještě že jsou na těchto místech po této stránce rozumní lidé.

Stavební společnost VCES v touze získat prestižní zakázku ve svém domovském regionu podcenila hodnotu stavebních prací. Bohudíky smlouva mluví jasně, a tak se stále pohybujeme v rámci sjednaného finančního objemu. Na stavbě se třikrát kompletně vystřídal management, který se znovu a znovu zaučoval. Museli jsme si zvykat na nové lidi a seznamovat je s komplikovaným vztahem k projektantům a architektům.

Jediným styčným důstojníkem, který držel všechny nitky této stavby pohromadě, byl koordinátor projektu, technický dozor investora a správce stavby. Firma LIVING převzala odpovědnost za přípravu a realizaci stavby v roce 2003 a už tehdy bylo pozdě. Měla jsem ji najmout nejméně o jeden rok dříve. V době, kdy začala vykonávat svou činnost, jsme za sebou měli architektonickou soutěž a „nepovedenou“ soutěž na projektanta. Nemít Ing. Libuši Vortelovou též jako svého osobního poradce, těžko bych se ve spleti zákonů a stavebních postupů orientovala.

K těm kamenům, které mě obrušovaly, patří i naši zaměstnanci. S blížícím se termínem stěhování roste nervozita, po knihovně se šíří zaručené informace vyvolávající nepodložené obavy. Volný výběr knih je jeden velký otazník, nejradši by se všichni vrátili k půjčování přes pult s knihami ve skladech. Několika pracovnícím se dokonce nové pracoviště nelíbí a stěžují si na nevyhovující pracovní prostředí.

Výstavba knihovny je od prvního záměru až po zprovoznění proces, jehož průběh s blížícím se koncem akceleruje, vtahuje do sebe zdánlivě nesusouvisející aktivity a nakonec zjistíte, že zastavit jej bez katastrofálních následků nejde. Veřejný investor má nezáviděníhodné postavení. Z každé vydané koruny se musí zpovídat v našem případě správci programu na ministerstvu kultury a následně finančním kontrolorům. Na druhé straně je architektky a projektanty chápán jako někdo, kdo jim brání v realizaci jejich díla, k němuž mají nezpochybnitelná autorská práva. A stavební firma zná způsoby, jak vám dokázat, že dům skutečně za vysoutěženou cenu postavit nelze. Hrozili zastavením prací i soudním procesem. Stále mi byl podsouván názor, že to vlastně nejsou moje peníze, které investuji, tak proč by jich projektanti i stavební firma nemohli dostat více, než mají ve smlouvách. Kdo nemá pevné nervy, zaručeně si je stavbou z veřejných peněz zocelí. Bohužel zkušenosti přicházejí postupně a většinou jich nelze využít znova. Se současnými znalostmi bych některé problémy určitě řešila jinak, naopak rozhodnutí, za která jsem byla kritizovaná, se ve finále stala přínosem. Naučila jsem se pracovat s projekty a vizemi, které se jen velmi pozvolna zhmotňovaly denní stavební realitou. To jediné, co architektům závidím, je lehkost s jakou vidí celý dům, aniž by byl položen v našem případě byť jen jediný betonový blok. Pronikla jsem do světa, kam bych se jinak vůbec nedostala. Ztratila jsem však zbytek iluzí, které jsem o naší společnosti přes své stáří ještě měla. Stavět knihovnu je pro knihovnici náročné, ale zkušenost je to vskutku jedinečná.

Základní údaje nové budovy Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové

Uživatel	Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové
Zřizovatel	Královéhradecký kraj
Investor	Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové
Zdroje financování	Státní rozpočet
Dotace	394,5 mil. Kč

Architekti	Projektíl architekti s.r.o. Praha (Roman Brychta, Adam Halíř, Petr Lešek)
Projektant stavby	Sdružení PRO KIC (Deltaplan, Praha + Projektíl architekti Praha)

Projektant interiéru Projektil architekti s.r.o. Praha
Koordinátor projektu a správce stavby
Ing. Libuše Vortelová LIVING Hradec Králové
Zhotovitel stavby VCES, a.s., Praha
Zhotovitel interiéru PFD Praha, spol. s r.o

Odborný pracovní tým pro výstavbu knihovny:

Martina Adametzová – volný výběr a sklady
Ludmila Černovská – provoz budovy
Ivan Červený – informační technologie
František Geier – do 30.6.2003 – ekonomika, manažer týmu
Václav Horák – ekonomika
Lenka Málková – služby
Miroslava Paulovičová do 28.2.2006 – služby
Dana Novotná – zpracování dokumentů, fondy
Daniela Ridlová – služby
Eva Svobodová – manažer týmu
Jaroslava Štěpánová – administrativa
Josef Vlček do 31.12.2001 – manažer týmu

Základní data

1994–2001	Prosazování stavby, tvorba investičních záměrů a stavebních programů
1998	Zpracování zastavovací studie
31.7.2001	Registrace projektu na Ministerstvu kultury ČR
28.1.2002	Podepsána smlouva o pronájmu pozemku
24.10.2002	Vyhlášen vítěz architektonické soutěže
2003 – červen 2004	Projekční práce
16.9.2004	Zahájení stavby
26.10.2004	Položení základního kamene stavby
15.7.2008	Kolaudace stavby
Září 2008	Zahájení provozu

Parametry

Zastavěná plocha	2 920 m ²
Obestavěný prostor	57 303 m ³
Podlahová plocha objektu	13 233 m ²
Podlahová plocha prostorů pro veřejnost	6 214 m ²
Podlahová plocha skladů	2 433 m ²
Podlahová plocha administrativy	1 573 m ²

Kapacity

Skladovací kapacita knižního fondu	20 500 bm
Volný výběr	120 tis. k.j.
Studovny	20 tis. k.j.
Sklady v nové budově	700 tis. k.j.
Depozitář Pouchov	800 tis. k.j.
Počet studijních míst	440
Počet počítačů	224
Uživatelé	1 000 denně
Zaměstnanci	80

Porovnání vybraných parametrů roku 2007 a 2008

Parametry	2007	2008
Počet registrovaných uživatelů	6 600	10 000
Počet návštěvníků / den	500	1 000
knihovních jednotek	1 233 730	1 247 730
Roční přírůstek	13 800	14 000
Počet studijních míst	100	440
Počet PC	133	224
Z toho PC pro čtenáře	42	124
Počet zaměstnanců	75	80
Prostory pro veřejnost v m ²	597	6 214
- z toho plocha studoven v m ²	168	1 033
- z toho plocha volného výběru v m ²	0	1 618
Plocha skladu v budově knihovny v m ²	619	2 433
Plocha skladu v depozitáři na Pouchově	3 143	3 143
Parkoviště, počet stání	0	101